

Hogyan léphetünk fel az LMBTQI és nemileg nonkonform gyermekkel és fiatalokkal szembeni erőszak ellen?

Kézikönyv az alábbi területeken dolgozó szakembereknek: oktatás, egészségügy, családszervezetek, családsegítő szolgálatok és gyermekvédelmi intézmények, média, közösségi terek.

PROJEKTPARTNEREK

TÁMOGATÓ SZERVEZETEK

British Embassy
Budapest

A projekt Magyarországon a Brit Nagykövetség támogatásával valósul meg.

A „Sokszínűség és gyermekkor: A gyermekek nemi sokszínűségével kapcsolatos társadalmi attitűdök megváltoztatása Európában” projektet az Európai Unió Jogok, Egyenlőség és Állampolgárság programja (2014-2020) támogatta (REC-RDAP-GBV-AG-2018-856680).

Ennek a kiadványnak a tartalma csak a szerző(k) nézeteit tükrözi, és teljes mértékben az ő felelősségük. Az Európai Unió nem vállal felelősséget a kiadvány tartalmáért.

PROJEKTKOORDINÁTOR Universitat de Girona

AZ ANGOL NYELVŰ EREDETI SZÖVEGET FORDÍTOTTA Béres-Deák Rita

GRAFIKA Szabó S. Zsolt

SZERKESZTETTÉK Bálint Eszter, Dudits Luca, Sándor Bea, Tihanyi Katalin

Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 nemzetközi licenc (CC BY-NC-SA 4.0), minden jog fenntartva.

KIADJA a Háttér Társaság, 2021. május

További példányok megrendelhetők a Háttér Társaságnál.

1136 Budapest, Balzac utca 8-10. | Telefon: (1) 238 0046, (1) 329 2670

E-mail: hatter@hatter.hu

ISBN 978-615-5707-20-9

Mivel a Háttér Társaságnak az LMBTQI emberek egyenlő jogaiért, társadalmi elfogadásáért és jóllétéért végzett munkáját részben az Európai Unió és más külföldi szer vezetek támogatják, a 2017. évi LXXVI. törvény alapján egyesületünk külföldről támogatott szervezetnek minősül.

Sokszínűség és gyermekkor: A gyermekek nemi sokszínűségével kapcsolatos társadalmi attitűdök megváltoztatása Európában

Tartalom

- 0 Bevezetés 9**
- 1 Szószedet 13**
- 2 LMBTQI gyermekek elleni erőszak: definíciója, típusai és hatása 27**
 - 2.1. A homo-, bi-, transz- és interfóbia mint nemi alapú erőszak 29
 - 2.2. LMBTQI-ellenes erőszak oktatási közegekben 32
 - 2.3. Interszex gyermekekkel szembeni állami erőszak 34
 - 2.4. Párkapcsolati erőszak azonos nemű párok és transz emberek kapcsolataiban 35
 - 2.5. Családon belüli erőszak 37
 - 2.6. Média 38
 - 2.7. Konklúziók: az LMBTQI gyermekek és fiatalok elleni erőszak a szolgáltatók mindennapi gyakorlatában 38
- 3 Inkluzív megjelenítés: a csend és az elnémitás megtörésének kulcsa 43**
- 4 Az LMBTQI fiatalokat és gyermekeket támogató attitűdök: példák 51**
 - 4.1. Az LMBTQI gyermekekkel és fiatalokkal végzett szakmai munka alapelvei 54
 - 4.2. Megelőzés 57
- 5 Mi az, amit megtehetünk már ma? 59**
 - 5.1. Affirmatív és támogató lépések 60
 - 5.2. Amit minden, gyermekekkel és fiatalokkal dolgozó szakember megtehet és meg is kell tennie 62
- 6 Segédanyagok és szervezetek listája 65**
- 7 Hivatkozások 71**

Bevezetés

Ezt a kézikönyvet a „Sokszínűség és gyermekkor: A gyermekek nemi sokszínűségével kapcsolatos társadalmi attitűdök megváltoztatása Európában” (Diversity and Childhood – ‘DaC’: Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe) elnevezésű projekt keretében alkottuk meg.

A projekt elsődleges célja az előítéletek csökkentése, az LGBTQI és nemileg nonkonform gyermekek és fiatalok által megélt erőszakkal kapcsolatos tudatosságnövelés, illetve védelmük és támogatásuk megerősítése.¹ A projekt ezen kívül hatékony eszközöket kíván nyújtani az LGBTQI gyermekek jóllétének növeléséhez, jogaik érvényesítéséhez, valamint törekszik az ellenük elkövetett erőszak különböző dimenzióinak mélyebb megértésére. Végezetül a kezdeményezésnek az is célja, hogy számos különböző területen, az érintett szakemberek körében segítsen meghonosítani és érvényesíteni a gyermekvédelem alapvető törekvéseit, amelyek a gyermekek sérüléstől, bántalmazástól és erőszaktól való védelmére irányulnak.

¹ Az ENSZ statisztikai célú definíciója szerint a 15 és 24 év közötti személyek minősülnek „fiataloknak”. Szintén az ENSZ a gyermekeket 14 év alatti személyként definiálja. Megjegyzendő azonban, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 1. cikke szerint gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be. <https://www.un.org/development/desa/youth/what-we-do/faq.html>

Munkánk legfontosabb területei az alábbiak:

1. oktatás;
2. egészségügy;
3. családszervezetek, családsegítő szolgálatok és gyermekvédelmi intézmények;
4. média;
5. közösségi tereken működő szervezetek és szakemberek, például a rendőrség vagy szociális munkások.

Szerencsére számos gyermekekkel dolgozó szakember van, aki támogatja munkánkat. A Sokszínűség és gyermekkor projekt kilenc partnerországában végzett nemzeti szintű kutatások eredményeinek összehasonlító elemzéséből azonban kiderült, hogy sürgős szükség van arra, hogy minden gyermekekkel és fiatalokkal dolgozó szakember (egészségügyi szakemberek, pszichológusok, tanárok, szociális munkások, stb.) képzésébe beépítsük az LGBTQI témákat. Az államok vezetőiben és az érintett szakemberekben tudatosítani kell, hogy kötelességük a gyermekek jogainak és jóllétének védelme, a megfelelő tájékoztatás, és szükség esetén a támogatás és a gondoskodás. A gyermekeket és fiatalokat is be kell vonni olyan társas közegek létrehozásába, amelyekben az LGBTQI és nemileg nonkonform gyermekek egyenlő eséllyel vesznek részt. A sokszínűséget nemcsak tiszteletben kell tartani, hanem aktívan tenni is érte, és lehetőséget adni a gyermekeknek, hogy ők is részesei legyenek ennek a munkának.

Szószedet

Az emberek gyakran összekeverik a szexuális irányultságot, a nemi identitást, a nemi önkifejezést és a biológiai nemi jegyeket, pedig fontos tudni ezeknek a fogalmaknak a jelentését ahhoz, hogy megértsük az **LMBTQI** és heteroszexuális/cisznemű emberekkel kapcsolatos jelenségeket.

A **szexuális irányultság** azt jelenti, hogy az egyén kik iránt képes érzelmi és szexuális vonzalmat érezni és kikkel képes mély érzelmi, intim és szexuális kapcsolatot létesíteni. Ezek lehetnek vele azonos nemű, tőle különböző nemű vagy többféle/bármilyen nemű személyek.

A **nemi identitás** minden ember belső, egyéni megélése arról, hogy milyen nemhez tartozik; ez nem feltétlenül egyezik meg az illető születéskor kijelölt nemével.

Az **LMBTQI** rövidítés jelentése: leszbikus, meleg, biszexuális, transz, queer és interszex. Ahogy látható, ez egy igen heterogén csoport, de a társadalmi és politikai közbeszédben gyakran egységként kezelik. Az **LMBTI+** rövidítést szintén szoktuk használni, amelyben a + jel arra utal, hogy további szexuális és nemi kisebbségek is tartoznak ide (például a queerek, akik ellenzik a heteroszexuális és cisznemű logikára alapuló megkülönböztetéseket, vagy az aszexuálisok, akik általában nem éreznek vágyat a szexuális kapcsolatra).

A szexuális irányultságot leíró kifejezések:

Leszbikus az a nő, aki szexuálisan, fizikailag és/vagy érzelmileg nőkhöz vonzódik.

Meleg az a férfi, aki szexuálisan, fizikailag és/vagy érzelmileg férfiakhoz vonzódik. A „meleg” szót néha átfogóan alkalmazzák a meleg, leszbikus és biszexuális emberekre.

A **biszexuálisok és pánszexuálisok** olyan emberek, akik szexuálisan és/vagy érzelmileg egynél több nemhez vonzódnak. A biszexuálisok azok, akik különböző nemű emberekhez képesek vonzódni, a pánszexuálisok pedig azok, akik bármilyen nemű emberekhez, vagyis számukra az érzelmi és/vagy szexuális vonzalomnál nem játszik szerepet a másik személy neme.

Az **aszexuális** szót olyan emberekre használjuk, akik általában nem éreznek szexuális vonzalmat vagy vágyat arra, hogy szexuális kapcsolatot létesítsenek. Az aszexuális embereknek különböző tapasztalatai és preferenciái lehetnek, és különböző romantikus irányultságuk.

A **nemi identitás** különböző változatait az **LMBTI+** rövidítés T betűje foglalja össze:

A **transz vagy transznemű** általános kifejezés azokra, akiknek nemi identitása és/vagy nemi önkifejezése eltér a születéskor kijelölt nemüktől. Ebbe a kategóriába tartoznak többek közt a nemi megerősítő folyamaton átesett férfiak és nők, illetve azok, akiknek az identitása transz, transznemű, transzszexuális, androgün, többnemű, genderqueer, agender, gender variáns, vagy bármely más olyan nemi identitás és/vagy önkifejezés, amely eltér a cisznemű elvárásoktól. A transz emberek öltözködésükön, testük megváltoztatásán (akár műtétet segítségével) és más nemi önkifejezési módokon keresztül fejezik ki nemi identitásukat.

A **tranzíció vagy nemí átmenet** az a folyamat, amikor valaki megváltoztatja az életét, hogy az illeszkedjen a nemí identitásához. Ennek során az alábbi társadalmi és jogi lépések egy részét vagy akár mindegyiket megteheti: előbújik a családjának, barátainak és kollégáinak; nemí identitásának megfelelően öltözködik és viselkedik; megváltoztatja testét hormonkezelés, műtétek vagy más beavatkozások segítségével; megváltoztatja hivatalos nevét és/vagy nemét személyi irataiban; illetve az adott ország törvényeiben előírt egyéb jogi lépéseket megteszi.

A **nem jogi elismerése** az a folyamat, amelynek során az állam törvényesen elismeri egy tranz ember nemét. A különböző országok különböző feltételeket támaszthatnak a nem jogi elismeréséhez, mint például a kötelező sterilizáció, a kötelező válás, a mentális betegként való kategorizálás vagy a korhatár. Ezek a feltételek korlátozhatják a nem jogi elismerésre törekvő tranz emberek emberi jogait. A magyar hatóságok a „nem- és névváltoztatás” kifejezést használják erre a folyamatra, ami sajnos 2020. májusa óta nem lehetséges: miután két évig fel volt függesztve a nem- és névváltoztatási kérelmek elbírálása, 2020 májusában a kormány törvényben is megtiltotta, hogy a tranz és interszex emberek elismertethessék nemüket jogi úton. Pedig a transznemű emberek számára az okmányaikban helyesen feltüntetett nevük és nemük alapvető kihatással van létbiztonságukra: ennek hiányában nem férnek hozzá a számukra szükséges egészségügyi ellátásokhoz, magyarázkodni kényszerülnek állásinterjún, al-bérlet-keresés során, bankban, ügyintézés során, de még a boltban is, amikor kártyával fizetnek. Bármilyen helyzetben, ahol a bejegyzett nevüket használniuk szükséges, kénytelenek előbújni és beszélni a nemí identitásukról, így sérül a magánélethez és a méltósághoz való joguk, és zaklatásnak vagy hátrányos megkülönböztetésnek lehetnek kitéve.²

Nemí megerősítő folyamaton azt a folyamatot értjük, amely segítségével az emberek születési nemüktől eltérő nembn kezdenek élni, hogy jobban kifejezzék nemí identitásukat. Ezzel kapcsolatban gyakran orvosi beavatkozásokra

2 <https://hatter.hu/hirek/vonjak-vissza-a-transznemueket-ellehetetlenito-torvenyjavaslatot>

gondolunk, például hormonkezelésre vagy műtétekre, amelyek a transz ember testét úgy alakítják át, hogy az jobban megfeleljen nemi identitásának. A nemi helyreállító folyamatnak azonban része a társadalmi és jogi átmenet is, amelybe beletartozhat az alábbiak közül néhány vagy akár mindegyik lépés: a személy előbújik a családjának, barátainak és kollégáinak; nemi identitásának megfelelően öltözködik és viselkedik; megváltoztatja hivatalos nevét és/vagy nemét személyi irataiban; illetve az adott ország törvényeiben előírt egyéb jogi lépéseket megteszi. Az uniós jogszabályokban a nemi alapú diszkrimináció tilalma magában foglalja a nemi helyreállító folyamatok miatti diszkrimináció tilalmát is.³

Nemi megerősítő műtéteknek nevezik azokat az operációkat, amelyek segítségével egy transz ember elsődleges és másodlagos nemi jegyeit megváltoztatják, hogy az illető teste jobban illeszkedjen nemi identitásához.

Sokan úgy érzik, nemi identitásuk kívül esik a férfi/nő kétpólusú (bináris) rendszerén. A **nem-bináris** egy ernyőfogalom arra a sokféle nemi identításra, amelyek kívül esnek a férfi/nő bináris kategóriákon. Ilyenek például az agender (aki nem nélkülinek tartja magát), a bigender (kétnemű, aki úgy érzi, férfi és nő is egyszerre) vagy a genderfluid (akinek a nemi identitása folyamatosan változik). Egyes nem-bináris emberek transzként tekintenek magukra, mások nem.

A **queer** szót olyan emberekre használjuk, akik a szexuális irányultságot és nemi identitást nem egymást kizáró bináris kategóriákban (heteroszexuális/meleg vagy leszbikus, férfi/nő) képzelik el. Ernyőfogalomként is használjuk azokra az emberekre, akik nem heteroszexuálisok és/vagy ciszneműek. Politikai állásfoglalást is jelenthet: a queer emberek nemcsak a társadalmunkban uralkodó heteronormativitással állnak szemben, hanem az LGBTIQ mozgalmak fősodrának politikai gyakorlatával is. Egy másik jelentése a tudományos területen használatos: a queerelmélet megkérdőjelezi a heteronormatív társadalom nemekre és szexualitásra vonatkozó normáit, hiszen a nemi szerepek társadalmi

konstrukciók. A queer eredetileg sértő kifejezés volt (kb. a magyar „buzi” megfelelője), így egyesek számára még mindig negatív felhangja van; ugyanakkor sok LGBTIQ ember visszakövetelte ezt a szót és büszkén használja magára.

A **biológiai nem** az elsődleges és másodlagos nemi jeleket foglalja magában, beleértve a géneket és a hormonokat. Az emberek hivatalos nemét jellemzően születéskor állapítják meg, és a legtöbb országban csak két, egymást kizáró opció létezik rá: férfi és nő. Sokan vannak azonban, akiknek a testi jegyeit ez a felosztás nem tükrözi (lásd: interszex), illetve olyanok is, akiknek a születéskor kijelölt neme nem illeszkedik a nemi identitásához vagy önkifejezéséhez.

A **biológiai nemi jegyek** magukban foglalják az elsődleges nemi jeleket (amelyek már születéskor jelen vannak), a másodlagos nemi jeleket (amelyek pubertás alatt jelennek meg) és gyakran a harmadlagos nemi jeleket, amelyek tanult viselkedések.

Az **interszex** szóval olyan embereket jelölünk, akik testi jellemzőik alapján a hagyományos férfi és női kategóriák között vagy azokon kívül helyezkednek el. Az interszex emberek olyan testi, hormonális vagy genetikai jellemzőkkel születnek, amelyeket a társadalom nem tud a férfi/ nő kategóriákban elhelyezni, vagy amelyek a két kategória kombinációi. Az interszexualitásnak számos válfaja létezik, ezért ez inkább ernyőfogalom, mint szűk értelemben vett kategória. Ezért van az, hogy az interszex aktivisták általában a „biológiai nemi jegyek” fogalmát használják (például amikor az általuk megélt diszkriminációról beszélnek). Nem létezik egyetlen statikus „interszex státusz”. A „biológiai nemi jegyek” fogalom használata azt is hangsúlyozza, hogy interszexnek lenni testi jelenség, ami az egyén identitásának csak egy része.

Az **endoszex** az interszex ellentéte. Azt jelenti, hogy az illető olyan biológiai nemi jegyekkel (pl. kromoszómákkal, hormonokkal, nemi szervekkel) született, amelyek alapján egyértelműen besorolható a férfi/ nő kategóriák valamelyikébe.

3 Az Európai Bíróság ítélete a P kontra S és Cornwall County Council ügyben.

A **cisz / cisznenű emberek** azok, akik aktívan vagy passzívan megfelelnek azoknak a nemi szerepelvárásoknak, amelyek az adott társadalomban születéskor kijelölt nemükhöz kapcsolódnak, tehát nemi identitásuk megfelel a születésükkor kijelölt nemüknek.

A **heteronormativitás, heteroszexizmus, cisznormativitás, cisszexizmus, endonormativitás és endoszexizmus** olyan társadalmi gyakorlatok, amelyek elhítetik az emberekkel, hogy a heteroszexualitás, a cisznenűség és az endoszexualitás a szexuális irányultság, nemi identitás, illetve biológiai nemi jegyek egyedüli lehetséges formái, vagyis egyedül a heteroszexuális, cisznenű és endoszex emberek „természetesek” vagy „normálisak”. Ez a társadalmi konstrukció azt hirdeti, hogy az egyetlen elfogadható szexuális irányultság a heteroszexualitás, és az egyetlen elfogadható nem az, amelyet születéskor kijelöltek az egyén számára, ezáltal hierarchiát állít fel a szexualitások között.

A hetero- és cisznormativitás következtében a legtöbben feltételezzük, hogy a másik ember heteroszexuális és cisznenű. Ezért sok LMBTQI ember nyilvánosan előbújik, hogy láthatóvá váljon.

Az **előbújás vagy coming out** az a folyamat, amelynek során valakiben tudatosul leszbikus, meleg, biszexuális, transznenű vagy interszex volta, elfogadja ezt és feltárja környezete előtt. Maga a fogalom is a hetero-, cisz- és endonormativitásra épül, hiszen a heteroszexuális, cisz és endoszex embereknek nem kell feltárulkoznia mások előtt. Az előbújás nem egyszeri alkalom, hiszen az LMBTQI emberek – saját döntésük vagy kényszerítő körülmények folytán – életük során többször is előbújnak, például új kollégák, barátok, szomszédok, orvosok, stb. előtt.

A genderhez, vagyis a társadalmi nemhez kapcsolódó fogalmakkal folytatjuk:

A **társadalmi nem (gender)** az, ahogyan az emberek a férfiasságról és nőieségről gondolkodnak, illetve ahogy ezeket megtapasztalják. Ez egy társadalmi konstrukció, amely bizonyos viselkedéseket a férfi, másokat a női szerephez társít. Ma már sokan felismerik, hogy a társadalmi nem nem azonos a biológiai nemmel, hanem sokkal inkább egy internalizált elképzelés. A történelem során azonban az egyén jellemzően nem választhatta meg saját társadalmi nemét, hanem kijelölték neki annak alapján, hogy születésekor melyik biológiai nembe sorolták. A nemi konstrukció hierarchikus kategóriákon alapul: a hatalomhoz kapcsolódó vonásokat jellemzően a férfi nemhez asszociálják. Bár általában két bináris nemben (férfi / nő) gondolkodunk, a „társadalmi nem” fogalma a nem-bináris identitásokat és önkifejezéseket is magában foglalja.

A **bináris nemi rendszer** egy olyan nemi alapú osztályozás, amely mindenkit besorol az egymást kizáró és egymással ellentétes férfi és nő kategóriák valamelyikébe. Ez jelenthet társadalmi rendszert vagy kulturális elképzeléseket. A bináris nemi rendszer kizárja a nem-bináris identitású vagy nemi önkifejezésű embereket.

A **nemi önkifejezés** az, ahogyan az emberek nemi identitásukat kifejezik a megjelenésük által; ennek része lehet a frizúra, az öltözködés és a viselkedés is. Egyesek férfiasan, mások nőiesen fejezik ki magukat, de olyanok is vannak, akik kombinálják a kettőt vagy arra törekednek, hogy se férfiasnak, se nőiesnek ne lássák őket (ezt hívjuk androgün önkifejezésnek). A nemi önkifejezés nem minden esetben kapcsolódik az ember születéskor kijelölt biológiai neméhez, társadalmi neméhez vagy nemi identitásához.

A **nemi nonkonformitás / nemileg nonkonform** fogalmát akkor használjuk, ha valaki nem felel meg az adott kultúrában uralkodó társadalmi nemi normáknak vagy elvárásoknak. A nemileg nonkonform emberek szembe helyezkednek a (feltételezett) nemükkel kapcsolatos társadalmi és pszichológiai elvárásokkal, külsejük, viselkedésük, identitásuk révén vagy más módon.

A **genderfluid** emberek nem stabilan egy nemmel azonosulnak, hanem rugalmasak a nemi identitásukat illetően. Vannak genderfluid emberek, akiknek nemi identitása bizonyos időközönként változik, vagy nemi önkifejezésük egyszerre több nemet is megjelenít. A **genderqueer** szót olyan emberekre használjuk, akik (nemi identitásuktól függetlenül) átlélik a nemi határokat, vagyis a normától eltérően fejezik ki a nemüket, vagy általában nem felelnek meg a férfi / nő bináris kategóriáknak.

Az LMBTQI és nemileg nonkonform emberek gyakran vannak kitéve igazságtalanságnak vagy veszélynek a társadalomban olyan jelenségek miatt, mint a diszkrimináció vagy a zaklatás.

A **diszkrimináció** (hátrányos megkülönböztetés) forrása a hetero- és ciszszexizmus is lehet. A diszkrimináció egyenlőtlen vagy igazságtalan bánásmódot jelent a személy életkora, etnikai háttere, fogyatékosága, szexuális irányultsága, nemi identitása vagy önkifejezése, biológiai nemi jegyei vagy más tulajdonsága alapján. Az LMBTQI emberekkel szemben megnyilvánuló diszkrimináció formái többek között az alábbiak:

Közvetlen diszkrimináció: amikor valakit szexuális irányultsága, nemi identitása vagy önkifejezése, vagy biológiai nemi jegyei miatt hátrányos megkülönböztetés ér.

Közvetett diszkrimináció: amikor egy látszólag semleges jogszabály vagy gyakorlat valójában másokhoz képest hátrányba hoz bizonyos szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű vagy biológiai nemi jegyekkel bíró embereket.

Többszörös diszkrimináció: Ha valakit egynél több alapon ér diszkrimináció.

A **homofóbia** a meleg, leszbikus vagy biszexuális emberektől való félelem, illetve az ellenük irányuló alaptalan düh, intolerancia és/vagy gyűlölet.

A **transzfóbia** azokat a negatív személyes vagy társadalmi elképzeléseket, véleményeket, attitűdöket és viselkedéseket jelenti, amelyek alapja a transz emberek, illetve az eltérő nemi identitású és nemi önkifejezésű emberek elleni előítélet, undor, félelem és/vagy gyűlölet.

Az **LMBTQI-fóbia** azokat a negatív személyes vagy társadalmi elképzeléseket, véleményeket, attitűdöket és viselkedéseket jelenti, amelyek alapja az LMBTQI emberek elleni előítélet, undor, félelem és/vagy gyűlölet. Sok feminista szerint a meleg, leszbikus, transz, biszexuális és interszex emberekkel szembeni ellenérzés gyökere a szexizmus, amely kontroll alá vonja a szexualitást, és igyekszik megakadályozni, hogy bárki is átlépje a hagyományos nemi szerepek határait.

Bár ebben az értelemben a homofóbia, a leszbefóbia, a transzfóbia, a bifóbia és az interfóbia ugyanannak a jelenségnek a megnyilvánulásai, fontos megkülönböztetni őket, mert megjelenési formáik és intenzitásuk eltérő lehet.

A **zaklatás** olyan viselkedést jelöl, amely az áldozat számára kellemetlen (sértő, megalázó és/vagy megfélemlítő). Ez LMBTQI emberek esetében kapcsolódhat az egyén szexuális irányultságához, nemi identitásához, nemi önkifejezéséhez vagy biológiai nemi jegyeihez. Megjelenési formái lehetnek szavak, gesztusok, illetve írott szövegek, képek vagy egyéb anyagok készítése, megmutatása vagy terjesztése. Lehet alkalmoszerű vagy rendszeres. Az LMBTQI emberekkel szembeni zaklatás gyakran fenyegetések, megfélemlítés, szóbeli erőszak, beszólások vagy szexuális irányultságra, nemi identításra vonatkozó viccek formájában nyilvánul meg. A **bullying** – amire egyelőre nincs általánosan elfogadott magyar fordítás, zaklatásként, bántalmazásként, basáskodásként is szerepelhet a szakirodalomban – a zaklatás egy közösségen, intézményen (pl. iskolán) belüli formája, mely ismétlődő, és az intézményi hierarchián, erőkülönbségeken alapul.

A **gyűlölet-bűncselekmény** olyan bűncselekmény, amelynek indítéka előítélet vagy ellenséges érzés az áldozat – vélt vagy valós – faji vagy etnikai háttérével, vallásával, fogyatékoságával, szexuális irányultságával vagy nemi identításával kapcsolatban. A gyűlölet alapú incidens olyan incidens, amelynek indítéka előítélet vagy ellenséges érzés a személy – vélt vagy valós – faji vagy etnikai háttérével, vallásával, fogyatékoságával, szexuális irányultságával vagy nemi identításával kapcsolatban. Nem minden gyűlölet alapú incidens minősül gyűlölet-bűncselekménynek, de fontos, hogy ezeket is bejelentjük a rendőrségnek és nyilvántartásba kerüljenek. A gyűlölet-bűncselekmények formái: tetteges bántalmazás; verbális erőszak (mint például a fenyegetés és a gúnyolódás); illetve gyűlöletre való uszítás (amikor valaki úgy viselkedik, hogy az fenyegetést és gyűlöletet kelthet, s ez megnyilvánulhat szavakban, képekben, videóknban, zenében, és megjelenhet az online térben is).

Az **áldozattá válás** azt jelenti, hogy valaki erőszakot vagy diszkriminációt szenved el. Az LMBTQI emberek gyakran válnak áldozattá szexuális irányultságuk vagy nemi identitásuk miatt.

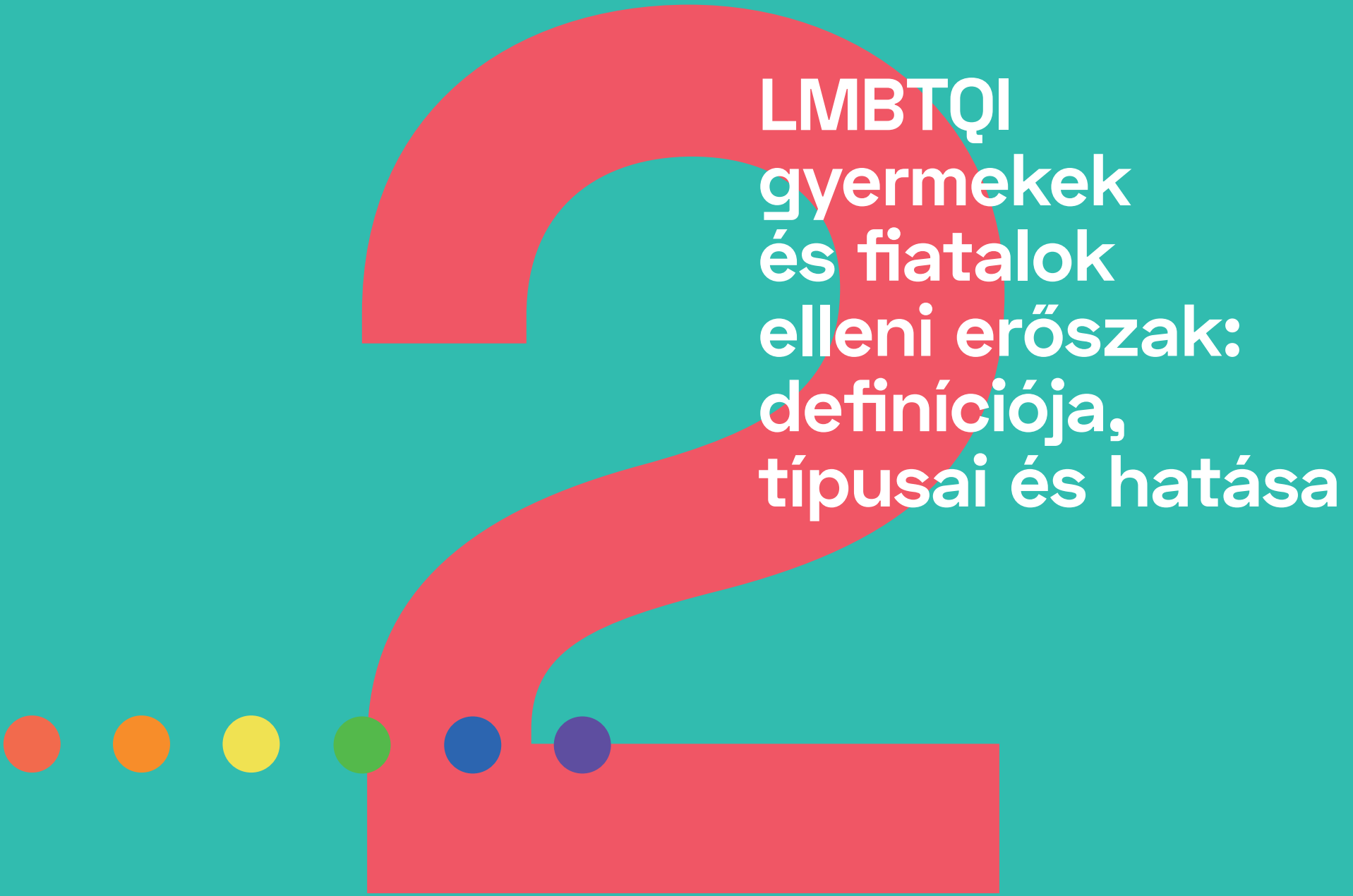
A **másodlagos áldozattá válás** az intézményi erőszak egy fajtája, amelyet az állam szervei vagy a szociális szolgálatok hajtanak végre. Olyankor fordul elő, ha az erőszak áldozata újabb traumát szenved azáltal, ahogyan az állami intézmények és mások bánnak vele. Másodlagos áldozattá válást okozhat például, ha az áldozattal kapcsolatba lépő emberek sértő nyelvezetet használnak, érzéketlen megjegyzéseket tesznek vagy az áldozatot hibáztatják a történetekért.

Az **átnevelő (reparatív) terápia** annak gyakorlata, hogy egy egyén szexuális irányultságát vagy nemi identitását megpróbálják pszichológiai vagy spirituális eszközökkel megváltoztatni vagy elnyomni. Ezek ellen a káros és hamis vélekedéseken alapuló gyakorlatok ellen már számos országban fellépnek és felszólalnak a tudományos körök. A Magyar Pszichológiai Társaság is kifejezetten elítélendőnek és károsnak minősítette az átnevelő terápiákat.⁴

Az **affirmatív pszichológia** egy olyan, a pszichológiai segítői munkában alkalmazott szemléletet és módszertani keretet jelent, amelyben a szakember célja az LMBTQI emberek támogatása szexuális irányultságának megismerésében és elfogadásában, figyelembe véve a kulturális kontextus heteroszexizmusát. Hazánkban többek között a Magyar Pszichológiai Társaság LMBTQ szekciója képviseli és népszerűsíti ezt a szemléletet.⁵

4 A Magyar Pszichológiai Társaság állásfoglalása szerint „a szexuális orientáció megváltoztatására irányuló törekvések valós bizonyítékok hiányában, illetve az ilyen beavatkozások károsságát demonstráló vizsgálatok fényében kifejezetten elítélendő. A szexuális orientáció megváltoztatásának sikerességéről beszámoló kutatások rendre alapvető kutatómódszertani hiányosságokat mutatnak, eredményeik így semmiképp sem tekinthetők mérvadónak. Hatástalan, a kliensek jelentős részére ártalmas beavatkozások alkalmazását semmilyen esetben sem lehet támogatni, függetlenül attól, hogy a személyiség milyen területéről beszélünk.” https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=387422465154359&id=230520050844602

5 <http://mpt.hu/a-tarsasagrol/szervezet/szekciok/lmbtg-szekcio/>

LMBTQI gyermekek és fiatalok elleni erőszak: definíciója, típusai és hatása

NEGATÍV

diszkrimináció, zaklatás,

bántalmazás, erőszak, kisebbségi stressz, mikroagressziók, gyűlöletbűncselekmények, gyűlöletbeszéd,

párkapcsolati erőszak, elnémítás,

alulreprezentáltság, információhiány

POZITÍV

befogadás, sokszínűség, az erőszak megelőzése, támogató szakemberek,

affirmatív pszichológia, kárcsökkentő

közösségi munka, figyelemfelhívás,

monitorozás, megelőzési szakpolitikák,

zaklatás kezelése

Ez a fejezet áttekinti, az erőszak milyen megjelenési formáival találkozhatnak társadalmunkban az LMBTQI gyermekek és fiatalok.

2.1. A homo-, bi-, transz- és interfóbia mint nemi alapú erőszak

A kutatók rendszerint azt feltételezik, hogy a homofóbia, bifóbia, transzfóbia és interfóbia olyan előítéleteken, félreértéseken, téves információkon, sztereotípiákon vagy félelmeken alapul, amelyeket társadalmi, vallási, történelmi, kulturális vagy egyéb okokkal magyaráznak. Az előítéleteket és a társadalmi hatalmi struktúrákat (vagyis azt, hogy a társadalmi csoportok – férfiak és nők, cisz és transz emberek stb. – hierarchiát alkotnak: az egyik privilegizált, a másik hátrányos helyzetű) gyakran családjukban vagy más elsődleges közösségeinkben sajátítjuk el. Gyakran az oktatási intézmények vagy az állami szakpolitikák is fenntartják ezeket az előítéleteket, ezáltal súlyosbítva az egyenlőtlenségeket és az LMBTQI emberekkel szembeni diszkriminációt.

A nemi alapú erőszak más formáihoz hasonlóan az LMBTQI-fóbia és az abból fakadó erőszak is a nemi szerepelvárásokban gyökerezik. A társadalomban és kisebb közösségekben különböző elvárások vannak az illetőn, hogy adott nemű emberek milyen szerepeket vállalhatnak és hogyan viselkedhetnek. Ha valaki ezeket az elvárásokat megszegi, az fizikai vagy verbális támadások célpontjává válhat:

- A leszbikus (és biszexuális) nők nem felelnek meg a hagyományos női szerepelvárásoknak azzal, hogy más nőkhöz vonzódnak.
- A meleg (és biszexuális) férfiak megszegik a férfi szereppel kapcsolatos elvárásokat azáltal, hogy más férfiakhoz vonzódnak.
- Egyes férfiak és nők azzal sértik meg a nemi szerepelvárásokat, hogy nemi önkifejezésük eltér attól, amit a társadalom előír (ez történik, ha egy férfi „túl nőies” vagy egy nő „túl férfias” az adott társadalom normáihoz képest).
- Egyes nők azzal sértik meg a nemi szerepelvárásokat, hogy a férfikkal egyenlő bánásmódot követelnek (például a családban, a munkahelyen vagy a közéletben).
- A transz emberek is megszegik a nemekkel kapcsolatos szabályokat, mert szembemennek azzal az elképzeléssel, hogy a társadalmi nem a biológiai nemi jegyeken alapul.
- A nem-bináris emberek is megszegik a nemekkel kapcsolatos szabályokat, mert a két kulturálisan elfogadott nemet (férfi és nő kategóriákon) kívül helyezik magukat.
- Az interszex emberek, mivel testük nem felel meg a testekről alkotott bináris (férfi és nő) felosztásnak, megkérdőjelezzik azt az elképzelést, hogy csak két, jól elkülöníthető biológiai nem létezik, és láthatóvá teszik, hogy ez az elképzelés kulturális konstrukció. Az, hogy az interszex gyermekeket orvosi kezelésnek vetik alá, szintén azt mutatja, hogy az emberek testét mindenáron be akarják szorítani a társadalmi normákba.

A **„gender-ideológia ellenes” diskurzusokban** jobboldali vallási és konzervatív csoportok azzal vádolják az LMBTQI szervezeteket, hogy azok támadják a „természetes” társadalmi értékeket; céljuk, hogy elhallgattassák a szexuális, biológiai és társadalmi nemi sokszínűségről való párbeszédet, és megtiltsák az LMBTQI témákkal kapcsolatos iskolai felvilágosítást. Ezzel hozzájárulnak az LMBTQI gyermekek elhallgattatásához és az őket érő erőszak fenntartásához.

Az LMBTQI és nemileg nonkonform gyermekeket, fiatalokat is éri nemi alapú erőszak: azért válnak áldozattá, mert szembefordulnak annak a társadalomnak vagy mikroközösségnek a nemi normáival (és hatalmi struktúráival), amelyben élnek, és ezáltal meglazítják azokat.

Az előítéletes alapú erőszak hatása az LMBTQI gyermekekre

Az előítéletes alapú bántalmazás, diszkrimináció és bűncselekmények felnőttek és gyermekek esetében is gyakrabban vezetnek a biztonságérzet elvesztéséhez, depresszióhoz, szorongáshoz és haraghoz, mint a nem-előítéletes alapú bűncselekmények. A gyűlölet-bűncselekmények és az előítéletes alapú iskolai zaklatás azt az üzenetet küldi az áldozat csoportjának, hogy nem látják őket szívesen, és nincsenek biztonságban a társadalomban; így az egész csoport áldozattá válik. Az, hogy valaki tanúja lesz a saját csoportja elleni diszkriminációnak, szintén okozhat pszichés stresszt és az önértékelés csökkenését.⁶

⁶ Out In the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016, 11. old.

Az előítéletes alapú iskolai zaklatás, bántalmazás és gyűlölet-bűncselekmények mind egyéni, mind közösségi szinten stresszt és traumát okozhatnak. A traumatikus eseményekre adott reakciók egyénenként változhatnak, de csoportosíthatók. A legtöbb érintett több kategóriába tartozó reakciókat is adhat:

Érzelmi reakciók – félelem, szégyen, szorongás, tehetetlenség, bizonytalanság, szomorúság, depresszió, kontrollvesztés, bűntudat, másokkal szembeni bizalmatlanság, túlérzékenység, állandó hangulatváltozások és más intenzív érzelmi reakciók;

Fizikai reakciók – szédülés, pszichomotorikus zavarok, fejfájás, szívdobogás, magas vérnyomás, alacsony vércukorszint, emésztési problémák, túlzott izgatottság, beszédproblémák, légzési nehézségek, a sok különböző szakaszai;

Viselkedési reakciók – szűkszavúság, a kommunikáció elutasítása, elszigetelődés, sírás, agresszió, szóbeli kirohanások, türelmetlenség, drog- vagy alkohol-fogyasztás, önbántalmazás, öngyilkossági kísérlet;

Kognitív reakciók – dezorientáció, zavarodottság, koncentrációs nehézségek, beszédproblémák, feledékenység, figyelmetlenség.

2.2. LMBTQI-ellenes erőszak oktatási közegekben

Az oktatás a gyermekek és fiatalok életének kiemelt helyszíne, az ott elkövetett erőszak pedig Európában is jelen lévő globális probléma. A kutatások kimutatták, hogy:

- Az LMBTQI diákok jelentős százaléka tapasztal meg homofób és transzfób erőszakot az iskolában;
- Az LMBTQI diákok gyakrabban számolnak be iskolai erőszakra, mint nem-LMBTQI társaik;

- Ennek az erőszaknak olyan diákok is célpontjaivá válnak, akik nem tartoznak az LMBTQI kategóriákba, de társaik megítélése szerint nem felelnek meg az uralkodó nemi normáknak;
- Az iskolai homofób és transzfób erőszak befolyásolja a diákok tanulmányi eredményét, későbbi munkalehetőségeit és jóllétét.⁷

A homofób és transzfób erőszak számos oktatási (és nem-oktatási) közegben megjelenhet: az iskolában vagy az iskola környékén, kollégiumban, táborban, az iskolából hazafelé vezető úton, sportolás és szabadidős tevékenységek során, az online térben, stb.

„*Papíron zéró toleranciát hirdettünk az erőszak ellen, de megvalósítható ez a gyakorlatban? Ha egy-két ember elkezd eszerint tevékenykedni, az 500 gyermekre lesz pozitív hatással.*” (SZLOVÉNIA, ÁLTALÁNOS ISKOLAI ISKOLAPSZICHOLÓGUS).⁸

Az előítéletes alapú erőszak sokféle hatást gyakorol az LMBTQI gyermekekre és fiatalokra. A zaklatás áldozatai nagyobb arányban hiányoznak óróról, kerülnek az iskolát vagy egyéb társas tevékenységeket; ezáltal gyakran gyengül a tanulmányi eredményük vagy akár ki is maradnak az oktatásból.

A nemi alapú egyenlőtlenségek és előítéletek még inkább sújtják a transz fiatalokat, akik különösen ki vannak téve a nemi alapú erőszaknak, hiszen talán még az LMB fiataloknál is nagyobb mértékben mennek szembe a hagyományos nemi normákkal és szerepekkel.

⁷ Out in the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016, 14. old.

⁸ Az idézetek forrása: Diversity and Childhood (DaC) – Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Comparative Analysis on Violence against LGBTI and Gender Non-Conforming Children), 2020.

2.3. Interszex gyermekekkel szembeni állami erőszak

„Egy olyan világban, ahol az emberek és államok túlnyomó többsége csak két nemet (férfi és nő) ismer és ismer el, az interszex emberek létezése és teste nem elfogadott. Az egészséges interszex testeket »orvosi problémának« és »pszichoszociális vészhelyzetnek« tekintik, amelyet műtéti, hormonális vagy egyéb orvosi, esetleg pszichológiai beavatkozással kell rendbehozni” – írja Dan Christian Ghattas.⁹

A legtöbb európai országban az interszex embereket patologizálják, és emberi jogaikat súlyosan megsértik. Születésük után, gyermekkorban, kamaszkorban és felnőttkorban is megsértik testi integritásukat, amikor olyan műtéteket és/vagy egyéb orvosi kezeléseket hajtanak végre rajtuk, amelyekhez nem adták előzetes, teljes körű tájékoztatáson alapuló, tartós beleegyezésüket. Ez a pszichés trauma mellett számos súlyos testi károsodást okozhat, a terméketlenségtől a fájdalmas hegeken vagy az érzékelés elvesztésén át a csontritkulásig és a húgycsőproblémáig.

„Az interszex emberek megtanulták, hogy hallgatniuk kell.”

(SPANYOLORSZÁG, ÁPOLÓNŐ, LESZBIKUS)

Az interszex fiatalok családi élete gyakran problémás az állapotuk tabusítása és medikalizálása miatt. Az orvosi kezelések és az iskolai zaklatás miatt fokozott a korai iskolaelhagyás veszélye. Az interszex embereket minden életkorban sújthatja megbélyegzés, rendszerszintű és szóbeli diszkrimináció, zaklatás, a megfelelő egészségügyi ellátás vagy gyógyszerekhez való hozzáférés hiánya, a jogi elismerés hiánya és az, hogy testük láthatatlan a társadalomban.

Az interszex egyesületek és támogatóik ezért azt követelik, hogy az államok törvényi és egyéb eszközök által szüntessék meg az olyan csonkító, „normalizáló”,

9 Standing up for the rights of intersex people, 2015, ILGA Europe and OII Europe

a páciens beleegyezése nélkül történő beavatkozásokat, mint a nemi szerveken végrehajtott műtétek, a pszichológiai és egyéb orvosi kezelések. Az interszex embereknek lehetővé kell tenni, hogy saját maguk dönthessenek testi integritásukról és fizikai autonómiájukról.

2.4. Párkapcsolati erőszak azonos nemű párok és tranz emberek kapcsolataiban

A feminista mozgalom hívta fel először a figyelmet a családon belüli és párkapcsolati erőszakra, elsősorban a nők elleni férfierőszakra. A közelmúlt kutatásai azonban kimutatták, hogy a közvélemény gyakran alábecsüli az azonos nemű partnerek közötti és tranz emberek elleni párkapcsolati erőszak mértékét (Viggiani, 2015). A fiatalok különösen kiszolgáltatottak és védtelenek a bántalmazó kapcsolatokban, mivel nem tudják, hova fordulhatnak segítségért, gyakran nem vállalják identitásukat és/vagy félnek attól, hogy a család előtti előbújásnak negatív hatásai lennének.

Az LMBTQI emberek (köztük fiatalok) a párkapcsolati erőszak alábbi formáiról számolnak be:

- féltékenység, ezzel kapcsolatos vádaskodás (ez gyakran előzi meg az erőszakos kitörést);
- állandó ellenőrzés (telefonon, sms-ben);
- fizikai erőszak: meglökés, megütés;
- elszigetelés (barátoktól, szülőktől);
- zsarolás (például munkahelyi előbújtatással, outolással, vagyis a szexuális irányultság vagy nemi identitás nyilvánosságára hozásával az érintett fél szándékai ellenére);
- zaklatás (a párkapcsolat alatt vagy szakítás után);
- szexuális erőszak;
- randierőszak (erőszakos viselkedés vagy azzal való fenyegetés egy kapcsolat ismerkedési szakaszában);
- ragaszkodás ahhoz, hogy a másik változzon meg;
- dühkitörések, tárgyak csapkodása, eltörése.¹⁰

Mint minden kapcsolatban, az erőszaktevőnek az ilyen kapcsolatokban is az a célja az erőszakos vagy kényszerítő magatartással, hogy partnere viselkedését kontrollálja, vagy megbüntesse őt, amiért nem engedi irányítani magát. Az erőszaktevő ilyenkor saját igényeit és vágyait akarja kielégíteni. Erőszakos viselkedését részben mintakövetéssel sajátítja el, és akkor fog erőszakosan viselkedni, ha viszonylag kicsi az esélye, hogy megbűnhődik emiatt. A társadalmi szintű homo-, transz- és interfóbia ezért hozzájárul ahhoz, hogy ez a fajta

10 Lásd a Háttér Társaság Bleeding Love (Vérző Szerelem) projektje (bleedinglove.eu) keretében megjelentetett kiadványát: <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/bleedinglove-infokiadvany-0.pdf>, 22. old.

erőszak láthatatlan és ezáltal büntetlen maradjon, hiszen az érintettek gyakran elszigeteltek és nem tudnak segítséget kérni családjuktól, a segítő szolgáltatóktól vagy a jogi hatóságoktól.

2.5. Családon belüli erőszak

Az LMBTQI fiatalok családon belüli erőszak áldozataivá is válhatnak; ennek elkövetői leggyakrabban a szülők, de néha más családtagok is. Noha a szülői erőszak legjellemzőbb formái a fizikai, szóbeli vagy érzelmi bántalmazás, az LMBTQI fiatalok gyakran panaszkodnak arról is, hogy kontrollálják őket, vagy elszigetelik őket azoktól, akiktől támogatást kaphatnának (pl. barátaiktól), így nem tudnak kihez fordulni.

Kutatások szerint Európában a hajléktalan fiatalok aránytalanul nagy százaléka LMBTQI, és ez elsősorban annak a következménye, hogy ezeket a fiatalokat családjuk kidobta, vagy ők maguk menekültek el a bántalmazás elől. Ráadásul az LMBTQI és nemileg nonkonform hajléktalan fiatalok fokozottan ki vannak téve olyan kockázatoknak, mint az ellenük elkövetett bűncselekmények, szerhasználat és mentálhigiénés problémák (pl. annak következtében, hogy családjuk vagy közösségük kirekesztette őket).¹¹ A szociális szolgáltatóknak fontos tisztában lenniük az LMBTQI hajléktalan fiatalok speciális igényeivel, a velük kapcsolatos rizikófaktorokkal és kihívásokkal, hogy klienseik számára a lehető legjobb szolgáltatásokat tudják megtervezni és nyújtani.

„[Az LMBTQI fiatalok között] nagyon elterjedt az a félelem, hogy kidobják őket otthonról.” (LENGYELORSZÁG, A KUTATÁS EGYIK RÉSZTVEVŐJE)

11 Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. Autumn 2017, LMBTQI Homelessness. https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf

2.6. Média

Az idők folyamán a médiában az LGBTQI embereket és közösségeket általában negatívan ábrázolták, intoleráns és sztereotipikus gondolkodást tükrözve. Az elmúlt két évtizedben azonban egyre több LGBTQI személy, téma és probléma jelenik meg a többségi médiában is, különösen az Egyesült Államokban és Kanadában. Ezzel szemben egyes európai országokban ezek a témák és problémák sokkal ritkábban fordulnak elő.

Az LGBTQI emberek és közösségek egyre inkább igyekeznek proaktívan láthatóvá válni a közösségi oldalakon, elsősorban abból a célból, hogy pozitív megjelenéseket érjenek el a médiában. Az, hogy az LGBTQI emberek és szervezetek egyre gyakrabban és pozitív ábrázolással jelennek meg a médiában, segíti az LGBTQI közösségek elfogadását és támogatását, illetve tájékoztatást nyújt a releváns témákról. Azonban még mindig sokat kell tennünk azért, hogy az LGBTQI és nemileg nonkonform gyermekek és fiatalok egyenlően jelenjenek meg a médiában, és megfelelő, megerősítő információkhoz jussanak.

2.7. Konklúziók: az LGBTQI gyermekek és fiatalok elleni erőszak az intézmények és szolgáltatók mindennapi gyakorlatában

A Sokszínűség és gyermekkor projekt partnerszervezeteinek felmérései alapján az intézmények és szolgáltatók az LGBTQI fiatalokkal szembeni erőszak széles skálájával találkozhatnak az élet minden területén, legyen az a párkapcsolat vagy a család, az iskola, a közösségi terek vagy az egészségügy.

A kliensek számos alapvető joga sérül, különösen azoknak az LGBTQI embereknek az esetében, akik transzneműek, interszexek, őslakosok vagy etnikai kisebbségek tagjai és/vagy fogyatékosággal élnek. Sokan közülük napi szinten találkozhatnak az erőszakkal, de más csoportoknál ritkábban kérnek segítséget az

elérhető szolgáltatásoktól. Ez a problémák individualizálódásához vezet, vagyis a társadalmi berendezkedésből, működésből fakadó nehézségeket egyéni problémának (például mentális betegségnek) tekintik, így a szolgáltatók számára a rendszerszintű problémák láthatatlanok maradnak.

Sok LGBTQI ember egy idő után érzéketlenné válik az erőszakkal szemben, így csak a rendkívül erőszakos incidenseket értelmezi erőszaknak. A transz embereket pedig különösen sokfajta erőszak éri mindennapi életükben, a családtól a közösségekig és intézményekig.

Mikroagressziók

A mikroagressziók olyan viselkedések, amelyek közvetlenül, áttételesen közvetítenek ellenséges és/vagy lekicsinylő üzeneteket. Ilyenkor felszínre kerülnek az elkövető előítéletei a szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy biológiai nemi jegyekkel kapcsolatban (például az LGBTQI-fóbia vagy az LGBTQI emberek patológizálása, abnormálisnak tekintése), ennek megnyilvánulása pedig az érintett csoport tagjait kínosan érinti vagy sérti (például, ha nem a nemi identitásának megfelelően kezelik, vagy – szándékosan, vagy tájékozatlanságból kifolyólag – toladó kérdésekkel bombázzák őket). Sok LGBTQI ember napi szinten tapasztal mikroagressziókat, akár azoknál a terápiás és segítő szolgáltatóknál is, amelyekhez segítségért fordulnak. Számos vizsgálat bizonyította, hogy minél többször ér valakit mikroagresszió, annál nagyobb valószínűséggel jelentkezik nála a depresszió, pszichológiai distressz, vagy akár testi betegségek tünetei. A mikroagressziókat az emberek gyakran észre sem veszik, mert nem tekintik erőszaknak.

A **közösségi erőszak** egy megnyilvánulási formája **az intézményen belüli (pl. iskolai) zaklatás és bántalmazás (bullying)**; ez megjelenhet oktatási közegekben vagy más közösségi terekben (pl. sportegyesületeknél vagy akár a köztereken).

„Szerintem Horvátországban még mindig veszélyes nyilvános helyen kimutatni, hogy más vagy, különösen, ha kívül esel a bináris nemi felosztáson. Ha egy fiúnak ki van lakkozva a körme, hiába visel férfiruhát, verbális és fizikai zaklatásnak van kitéve. Az egész közeg nagyon tájékozatlan, és bár vannak oázisok, ahol nyugodtan találkozhatunk, az utcán még mindig nem járhat két férfi kézenfogva.” (HORVÁTORSZÁG, KÖZÖSSÉGI TEREKEN DOLGOZÓ SZAKEMBER)

„Öltözködés, zene, minden, ami az identitás keresés folyamatába tartozik, azt »keményen büntetik«, ha valaki eltér az átlagostól.”

(MAGYARORSZÁG, SPORTSZAKEMBER)

A Sokszínűség és gyermekkor projektben és más projektekben meginterjúvolt szolgáltatók **intézményi erőszakról** is beszámolnak. Az **egészségügyben** különösen a transz emberek szenvednek el erőszakot az információhiány vagy a transz emberek létezésének tagadása miatt.

„Ha a kórházba lép egy transz személy, mindenki megnézi és reagál rá. Az egészségügyi személyzet összeség a háta mögött.” (LITVÁNIA, EGÉSZSÉGÜGYI SZAKEMBER)

„A legnagyobb probléma ez a borzalmas érzés a testükben, és a tudat, hogy iszonyat hosszú időbe telik, míg bármi történik, míg megkapja az első időpontot, hogy megkezdhesse a tranzíciót. Az én gyermekem már vagdosni kezdte magát, és mivel az egészségügynek nincs arra kapacitása, hogy időben szerezzen egy szakembert, ez a probléma tartóssá fog válni.” (SZLOVÉNIA, TRANZSGYERMEK ÉDESANYJA)

A **személyközi erőszak** formái közül a szolgáltatók a **párkapcsolati erőszakot**, illetve a **családtagok által elkövetett erőszakot** említették. Az LMBTQI embereket gyakran fenyegetik meg azzal, hogy **beleegyezésük nélkül outolják** őket (vagyis feltárják szexuális irányultságukat vagy nemi identitásukat mások előtt).

Még mindig sok akadály tornyosul az LMBTQI emberek társadalmi integrációja előtt, ezért mind a civil társadalomnak, mind a kormányoknak és szolgáltatóknak folyamatosan és rendszerszinten dolgozniuk kell azért, hogy biztosítsák az LMBTQI emberek, köztük a fiatalok, védelmét és biztonságát.

A következő fejezetek azt taglalják, mit tehetünk az erőszak és a mikroagressziók által kiváltott kisebbségi stressz ellen.

**3. Inkluzív
megjelenítés:
a csend és
az elnémitás
megtörésének
kulcsa**

Az LMBTQI gyermekekkel dolgozó

szakembereknek elsőként a témát övező

csendet kell megtörnie.

A projektünkben résztvevő egyes országokban tabu veszi körül az LMBTQI gyermekek és fiatalok témáját¹², és mindenhol van még bőven mit tenni azért, hogy az LMBTQI és nemileg nonkonform gyermekeket jobban befogadják a közösségekben.

Bármilyen területen dolgozunk is – oktatási intézményekben, egészségügyben, családsegítőben, médiában, sportban vagy a bűnüldözésben – érdemes az alábbi listát áttekinteni.¹³

12 Diversity and Childhood (DaC) – Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Comparative Analysis on Violence against LGBTI and Gender Non-Conforming Children), 2020, 15-16. oldal

13 A felsorolás alapja: Checklist for a Welcoming LGBTQ and Gender Inclusive School Environment:

<https://www.welcomingschools.org/pages/checklist-for-a-welcoming-and-inclusive-school-environment>

Inkluzív nyelvhasználat

Egy gyermek és családja egy intézménnyel illetve egy program vagy tevékenység szervezőjével először általában elektronikus vagy papír alapú formanyomtatványokon keresztül találkozik. Ezek a nyomtatványok elismerik a különböző családformákat? Nemileg semleges szavakat használnak-e, mint „szülő” vagy „gondviselő”? Rákérdeznek-e, hogy milyen nevet preferálnak az emberek és milyen nemben hivatkozunk rájuk? Vizsgáljuk meg nyomtatványainkat és kommunikációnkat, hogy eléggé inkluzívak-e. Amikor családokról beszélünk, inkluzív nyelvhasználatunkkal mutassunk példát a gyermekeknek, kollégáinknak és a szülőknek és gondviselőknek.

Lépjünk fel a bántó szavak és cselekedetek ellen

Lépjünk közbe, ha bántó csúfolódást tapasztalunk, beleértve a buzizást, illetve a rasszista vagy szexista sértéseket. Gyakoroljuk, hogyan reagálhatunk, ha a gyermekek olyasmiket mondanak, mint „ez a buzi telefon megint bedöglött”, „Mit bõgsz, lány vagy?” vagy „Ti nem is vagytok igazi család, mert nincs apukád!” Az iskolai zaklatással és bántalmazással kapcsolatos képzéseken van lehetőség gyakorolni azt, hogyan léphetünk fel az előítéletes alapú csúfolódás és zaklatás ellen, és hogyan válaszoljunk a diákok LMBTQI témákkal és különböző családformákkal kapcsolatos kérdéseire. Nézzünk utána ezeknek.

Sokszínűség a képeken és a könyvekben

Kiadványaink és iskolánk/intézményünk könyvei tükrözik azoknak a gyermekeknek a valóságát, akikkel dolgozunk? A folyosókon és/vagy osztálytermekben található képeken megjelennek a különböző családformák, illetve a különböző nemi önkifejezésű/identitású, különböző biológiai nemi jegyekkel bíró, etnikai háttérű, illetve fogyatékossgal élő emberek? A képek erősítik azt a felfogást, hogy minden embert tiszteletben kell tartani? Fiatal klienseink/diákjaink látnak többféle pozitív szerepmodellt olvasmányaikban?

Intézményi légkör – teremtsünk pozitív, mindenki felé befogadó hangulatot.

Ha valaki körbesétál az intézményünkben, az a benyomása, hogy minden gyermeket és családot szívesen látunk? A folyosókon szerepelnek a gyermekek olyan alkotásai, amelyek a sokszínűséget és a hasonlóságokat egyaránt tükrözik? Szerveztünk már olyan eseményeket, amelyek elismerik és ünneplik a sokszínűséget? Az alkalmazottak megfelelő tisztelettel kezelnek minden családot, és kerülik az ítélezést és a sztereotipizálást, amikor kétanyás, kétapás, egyszülős, vagy etnikailag esetleg nyelvi vegyes családokkal találkoznak? Az iskola vezetése, a tanárok és az osztálytársak támogatják a gyermekeket azzal, hogy preferált nevükön és nemükben hivatkoznak rájuk? Minden gyermek tudja, kihez forduljon, ha zaklatást vagy diszkriminációt tapasztal? Egyértelmű megállapodást kötöttünk és vezettünk be a gyermekekkel arról, hogy mindenkit tiszteletben kell tartani, odafigyelni egymásra, és senkit sem szabad szavakkal vagy tettekkel bántani? Tudják a gyermekek, hogy ez arra is vonatkozik, hogy senkit sem szabad az identitása vagy a családja miatt csúfolni? Az intézmény zaklatás-ellenes szabályzata külön megemlíti azokat a csoportokat, amelyek különösen ki vannak téve az iskolai bántalmazás és zaklatás veszélyének?

„Sohase szabad azt mondani egy gyermeknek, hogy ezt vagy azt ne vegye fel, mert „az emberek” megbámulják vagy kinevetik miatta. Ehelyett nyissunk párbeszédet a témáról. Mondjuk el, hogy a legtöbb embert nem érdekli, lesznek, akik fantasztikusnak találják majd, mások esetleg furcsának. Kérdezzük meg, gondolkozott-e már azon, mit reagálna, ha valaki beszólna neki. Ha ezt tesszük, ellenállóképességet építünk a gyermekben, és egy teljesen új világnézettel ismertetjük meg.” (BELGIUM, FELSŐ TAGOZATOS TANÁR)

„Az, hogy Görögországban egy homoszexuális tanár nem mer elmenni az azonos nemű párjával egy iskolai ünnepélyre, komoly probléma, és küzdenünk kell ellene, ha azt akarjuk, hogy az LGBTQI közösség tagjai meg merjenek nyílni és beszélni az irányultságukról. Arról beszélgetünk, hogy nyitottnak kell lenni a sokszínűség felé, de a görög társadalom mindennapjaiban nem olyan könnyű ezt a nyitottságot közvetíteni.” (GÖRÖGORSZÁG, TANÁR)

Az LGBTQI és nemileg nonkonform emberek felé befogadó környezet kialakítása

Használjunk inkluzív kifejezéseket, amelyek nemileg jelöletlenek, például „fiúk és lányok” helyett „gyerekek”.

Olyan üzeneteket közvetítsünk a gyermekek felé, amelyek hangsúlyozzák, hogy minden gyermek ugyanúgy tud különböző dolgokat csinálni (táncolni, főzni, hosszú vagy rövid hajat viselni, matekozni, festeni, sportolni stb.).

A gyermekeket ne a nemük alapján csoportosítsuk, hanem például az ülőhelyük, nevük kezdőbetűje vagy a ruhájuk színe alapján.

Mutassunk szerepmoделleket. Az emberi teljesítményeket és érzelmeket nemi sztereotípiáktól függetlenül mutassuk be. Ismertessük meg őket sokféle lehetséges élettörténettel.

Segítsünk a gyermekeknek megérteni, hogy a nemi sztereotípiák korlátozóak. Ösztönözzük őket arra, hogy észrevegyék a nemi sztereotípiákat a populáris kultúrában, hirdetésekben vagy játékokban és könyvekben.

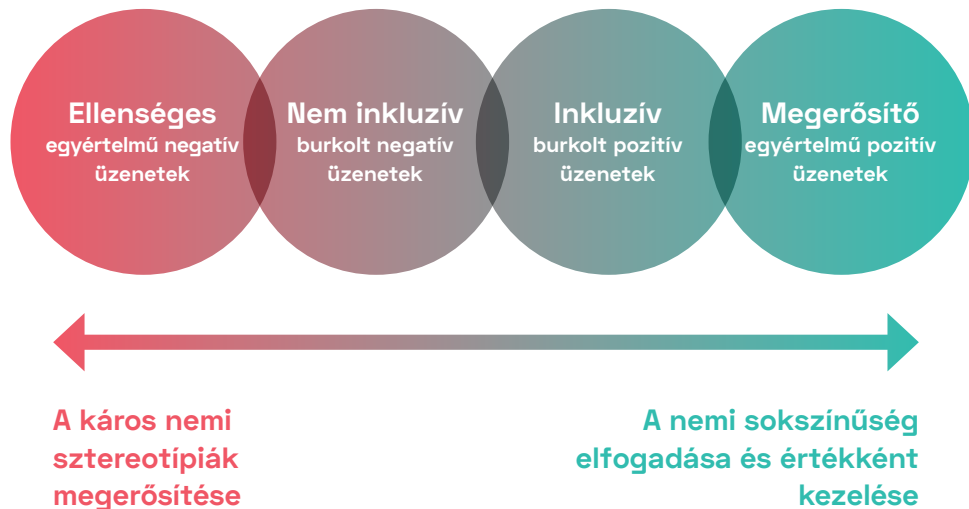
Keressünk szövetségeseket a gyermekek között. Keressünk a gyermekcsoportokban, akikkel dolgozunk, szövetségeseket, akik közbeléphetnek bármilyen csúfolódás vagy iskolai bántalmazás esetén. Meg tudják állítani ők maguk a zaklatást? Vagy szóljanak inkább egy felnőttnek? Tudnak beszélni az áldozattal? Találjuk meg a megfelelő módszereket, amelyekkel elgondolkozathatjuk a gyermekeket erről a témáról.

Álljunk ki mi magunk is. Lépünk közbe, ha a gyermekektől nemi (vagy bármely más) sztereotípiákon alapuló megnyilvánulásokat hallunk. Használjuk ki ezeket az alkalmakat arra, hogy párbeszédet kezdeményezzünk a témáról.

Hozzunk létre biztonságos közeget. Legyünk tudatában annak, biztonságban érzik-e magukat a gyermekek intézményünkben és azon kívül. (Ha iskolában dolgozunk, tervezzünk olyan órákat, amelyekben megvitátjuk a diákokkal, hogy hol érzik magukat biztonságban, és milyen tényezők befolyásolják ezt.)

Mutassunk példát! Amikor csak lehetséges, hozzunk példákat arra, hogy ismerőseink hogyan lépnek túl a nemi és testi sztereotípiákon.

„Az oktatás ideális esetben a tudás kapuja, és egyben a sokszínűség kapuja is. A diákoknak érezniük kell, hogy az a felnőtt, aki előttük áll az osztályteremben, elsőként fog kiállni az egyenlőségért. Ellenkező esetben ez a kapu a bántalmazás előtt is tárva-nyitva áll.” (PORTUGÁLIA, TANÁR)

Mindig segítsük az LMBTQI és nemileg nonkonform fiatalokat azzal, hogy

Befogadó nyelvezetet használunk

Biztonságos környezetet teremtünk a számukra, és

Elősegítjük láthatóságukat.

Mutassunk zéró toleranciát a szexuális irányultságon, nemi identitáson és nemi önkifejezésen alapuló erőszakkal és gyűlöletbeszéddel szemben.

Az LMBTQI
fiatalokat
és gyermekeket
támogató
attitűdök:
példák

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének 2020-ban közzétett adatai szerint

az Európai Unióban élő diákok 65%-a hallott vagy látott már negatív megjegyzéseket vagy ellenséges viselkedést azért, mert egy társát vagy iskolatársát mások LMBTI-nek gondolták.

Egyes tagállamokban ez az arány még sokkal magasabb. Több tagállamban akár minden ötödik LMBTQI diákban felmerült, hogy iskolát vált vagy teljesen abbahagyja a tanulmányait azért, mert bántották szexuális irányultsága, nemi identitása vagy biológiai nemi jegyei miatt.¹⁴

LMBTQI diákok között végzett nemzeti szintű felmérések kimutatták, hogy az áldozattá válás gyakorisága és súlyossága arányban van a tanulmányi átlagukkal: minél súlyosabb erőszakot szenvednek el, annál rosszabb a tanulmányi eredményük. Azok a diákok, akiket az iskolában bántalmaznak vagy diszkriminálnak, gyakran **kirekesztve érzik magukat, nem tudnak kapcsolódni az iskolai közösséghez.** Azoknak az LMBTQI diákoknak, akik gyakran váltak áldozattá szexuális irányultságuk vagy nemi önkifejezésük miatt, **önbecsülésük is alacsonyabb volt.**

Ugyanakkor **a támogató tanárok és más szakemberek jelenléte, illetve az LMBTQI emberekkel kapcsolatos pozitív információk megjelenése a tananyagban** közvetlen kapcsolatban áll a diákok jóllétével. Különböző országokból származó kutatási adatok szerint azok az LMBTQI diákok, akik a tananyagban találkoztak pozitív információkkal az LMBTQI emberekről,

¹⁴ <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>

történelemről és eseményekről, nagyobb arányban számoltak be arról, hogy iskolájukban a diákok összességében elfogadóbbak az LMBTQI emberek iránt; nagyobb arányban érezték magukat az iskolai közösség részének; kisebb valószínűséggel hiányoztak az iskolából azért, mert nem érezték ott biztonságban magukat; és kevésbé érezték magukat veszélyben az iskolában szexuális irányultságuk és/vagy nemi identitásuk miatt. Azok az LMBTQI és nemileg nonkonform diákok, akiknek az iskolájában van szabályozás az iskolai zaklatás és bántalmazás ellen, nagyobb arányban mondták azt, hogy a tanárok közbelépnek, ha homofób vagy transzfób megnyilvánulásokat hallanak; nagyobb valószínűséggel jelentették a zaklatást vagy támadásokat az iskola dolgozóinak; és nagyobb arányban mondták azt, hogy az iskola dolgozói sikerrel lépnek fel ezek ellen.¹⁵

Bár adataink elsődlegesen iskolai tapasztalatokon alapulnak, az LMBTQI embereket támogató szolgálatokat működtető civil szervezetek, beleértve a Sokszínűség és gyermekkor projekt partnereit, arról számolnak be, hogy **az LMBTQI és nemileg nonkonform diákok (gyermekek és fiatalok) jobban érzik magukat és jobban teljesítenek olyan támogató közösségekben, amelyek fellépnek az iskolai zaklatás ellen.**

Az LMBTQI személyekkel dolgozó szakembereknek biztonságos és befogadó közeget kell létrehozniuk bármely szexuális irányultságú, nemi identitású és önkifejezésű, illetve bármilyen biológiai nemi jegyekkel rendelkező emberek számára, metszetszemléletű¹⁶ és affirmatív megközelítést alkalmazva. Fontos tisztában lenniük a nemzeti jogi és emberi jogi kontextussal, illetve azzal, hogy

¹⁵ Támogató barátok, tehetetlen intézmények – Az LMBTQI diákok iskolai tapasztalatai Magyarországon az Országos Iskolai Környezet Kutatás alapján, Háttér Társaság, 2019.

¹⁶ A metszetszemlélet szerint egy adott személy nem csupán egy adott jellemzője vagy csoporthoz tartozása alapján lehet hátrányosan megkülönböztetett. Több, különböző szempontból is lehetséges az elnyomása, és ezek a tényezők egymással könnyen kölcsönhatásba és átfedésbe kerülhetnek

a különböző kultúrákban a diszkriminációs tapasztalatok hogyan befolyásolják az LMBTQI fiatalok pszichés állapotát.

Ha megfelelő figyelmet fordítunk az iskolai bántalmazásra, támogatjuk az LMBTQI diákokat és igyekszünk megelőzni és kezelni a zaklatást, az eredményre vezet, ahogy a megfelelő megjelenítés és az inkluzív nyelvezet és vizuális eszközök használata is. Az LMBTQI és nemileg nonkonform fiatalokat nagymértékben megerősítheti a társaiktól, családjuktól, szakemberektől és közösségektől kapott támogatás. Ez a támogatás segít megvédeni őket a kockázatoktól és biztosítja jóllétüket.

Azok a szakemberek, akik bármely területen és közegben fiatalokkal dolgoznak, minden közösség életére közvetlen, valódi hatást gyakorolhatnak. Ebben a fejezetben ajánlásokat teszünk és útmutatást nyújtunk mind az **egyénekkel** végzett, mind az **intézményes szakpolitikák** megváltoztatására törekvő munkához.

4.1. Az LMBTQI gyermekekkel és fiatalokkal végzett szakmai munka alapelvei

- Tartsuk tiszteletben a kliensek identitását és testi sokszínűségét. Ne tekintsük magától értetődőnek egy személy szexuális irányultságát, nemi identitását, önkifejezését vagy biológiai nemi jegyeit a külseje alapján. Ha valakinek megkérdőjelezzük vagy megpróbáljuk megváltoztatni szexuális irányultságát, nemi identitását, önkifejezését vagy biológiai nemi jegyeit, az minden esetben elfogadhatatlan, és az emberi jogok megsértésének minősül.
- Ismerjük fel, hogy a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és biológiai nemi jegyek különböző, egymástól független tulajdonságok, és tanuljuk meg megkülönböztetni őket egymástól, amikor LMBTQI emberekkel dolgozunk.

- Tudatosítsuk magunkban, hogy nemcsak két nem létezik, hanem számos különböző nemi identitás, és egy ember nemi identitása nem feltétlenül felel meg a születéskor kijelölt biológiai nemének. Vannak emberek, akiknek a neme besorolható a bináris nemi kategóriákba, másoké nem. Azt a nevet és azokat a nemileg jelölt szavakat használjuk, amelyeket a személy magára használ vagy amelyeket nemi önkifejezése alapján rá megfelelőnek tartunk; ne ragaszkodjunk annak a névnek a használatához, amely az illető hivatalos irataiban szerepel.
- A szexuális irányultságban való bizonytalanságot vagy a nemi identitás / önkifejezés fluiditását ne tekintsük betegség tünetének vagy patológias jelenségnek. A nemi diszfória (amikor valaki azért él meg stresszt vagy problémákat a mindennapi működésében, mert identitása nem felel meg biológiai vagy kijelölt nemének) nem mentális betegség, ugyanakkor ne tételezzük fel, hogy minden transz ember megtapasztalja.
- Soha, semmilyen körülmények között ne javasoljuk, hogy egy transz és/vagy interszex gyermeknek vagy kamaszunknak olyan orvosi beavatkozást hajtsanak végre, amelyekbe ő nem egyezett bele, és (interszex gyermekek esetében) elhalasztható addig, amíg a gyermek maga képes hozzá tájékoztatáson alapuló beleegyezést adni. Ez alól a szabály alól csak azok a beavatkozások kivételek, amelyek feltétlenül szükségesek egy interszex újszülött, gyermek vagy kamasz életének megmentéséhez. Ismerjük fel, hogy a stigma, az előítélet, a diszkrimináció és az erőszak befolyásolja az LMBTQI és nemileg nonkonform emberek egészségét és jóllétét, ahogyan az intézményes (rendszerszintű) akadályok, például a diszkriminatív jogszabályok is befolyásolják az LMBTQI emberek életét.
- Hozzunk létre támogató, affirmatív közeget az LMBTQI és nemileg nonkonform emberek számára.
- Ismerjük fel és tartsuk tiszteletben az LMBTQI emberek közötti kapcsolatok fontosságát. Kezeljük őket ugyanúgy, mint a heteroszexuális kapcsolatokat, függetlenül attól, hogy a törvény elismeri-e őket.

- Ismerjük fel, milyen kihívást jelentenek a különböző, gyakran egymással szemben álló normák, értékek és elképzelések azoknak az LMBTQI fiataloknak a számára, akik egyúttal vallási, etnikai kisebbségekbe vagy más közösségekbe is tartoznak.
- Bővítjük a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos tudást és elfogadást folyamatos képzés, tájékoztatás, szupervízió és konzultációk segítségével.
- Ismerjük fel, hogy bár az LMBTQI embereknek vannak közös tapasztalataik, mindegyikük önálló egyén, akinek élete és szükségletei eltérők lehetnek. Rendkívül fontos felismerni ezeket a különbségeket és azt, hogy az emberek sokféleképpen tapasztalhatnak meg diszkriminációt és megbélyegzést. Az LMBTQI betűszó betűivel jelölt embereknek (és azoknak is, akikre nem vonatkozik külön betű, de az LMBTQI spektrumba tartoznak, mint az aszexuálisok, queerek, nem-bináris emberek stb.) másfajta tapasztalatai és igényei lehetnek.
- Tudatosítsuk és ismerjük el az internalizált sztereotípiákat, és kötelezzük el magunkat egy biztonságos, bizalmon alapuló közeg kialakítása mellett, amely a jó gyakorlatok és affirmatív szolgáltatások sarokköve lehet.

„*Én pozitív fejlődésnek látom azt, hogy az általános orvosok egyre inkább részt vesznek a csapatmunkában. Ezáltal interdiszciplináris megközelítés alakul ki – a háziorvos együttműködik a pszichológussal, a szociális asszisztenssel... ez bővíti a szakmai tudását, és megkönnyíti a kliensek továbbirányítását. Hiszen egy háziorvos nem érthet mindenhez.*” (BELGIUM, EGYETEMI KUTATÓ)

4.2. Megelőzés

Hatékony és megfelelő megelőzési stratégiákat csak úgy alkothatunk meg, ha előtte beazonosítottuk az LMBTQI-ellenes erőszak rizikófaktorait különböző közegekben, illetve külön tevékenységeket tervezünk az egyes célcsoportoknak.

Ilyen célcsoportok lehetnek:

1. a potenciális elkövetők,
2. azok az emberek, akik LMBTQI-ellenes erőszak célpontjai lehetnek,
3. az érintettek beazonosításával és gondozásával foglalkozó személyek.

A megelőzési stratégiákat több tényező erősítheti, például ha ösztönözzük a családok és közösségek támogató szerepét, illetve ha az LMBTQI-ellenes erőszakot monitorozó és dokumentáló rendszereket alakítunk ki vagy a meglévőket fejlesztjük.

Mivel az LMBTQI-ellenes erőszak a széles körben elterjedt szexuális, nemi és testi normákban gyökerezik, a tartós, hosszú távú megelőzéshez két fő területen kell dolgoznunk:

- a jogrendszer fejlesztése annak érdekében, hogy megerősítsük és védjük az LMBTQI embereket, köztük a fiatalokat, illetve megszüntessük az őket érintő stigmákat. Ezt elérhetjük például azáltal, hogy törvényeket és irányelveket fogadunk el az LMBTQI-ellenes erőszakkal szemben, illetve etikai kódexeket hozunk létre az egészségügyi és mentálhigiénés szakemberek részére.
- a heteroszexista megjelenítésen alapuló társadalmi-kulturális normák megváltoztatása, a homofóbiával, bifóbiával, transzfóbiával és interfóbiával kapcsolatos tudatosító tevékenység különböző társadalmi csoportokban és szolgálatoknál.

Minden gyermekekkel dolgozó vagy őket képviselő szakember tehet azért, hogy előrehaladjunk egy olyan társadalom felé, ahol szexuális irányultságtól, nemi identitástól, nemi önkifejezéstől és / vagy biológiai nemi jegyeiktől függetlenül minden gyermeket és fiatalot tiszteletben tartanak.

**Mi az, amit
megtehetünk
már ma?**

5.1. Affirmatív és támogató lépések

1. Hozzunk létre befogadó, biztonságos környezetet, és támogassuk azokat a gyermekeket, akik erőszak áldozatául estek (akár szexuális irányultságuk, nemi identitásuk vagy önkifejezésük, vagy biológiai nemi jegyeik miatt vagy más okból).
2. Vezessünk be intézményünkben megfelelő iránymutatásokat, eljárásrendeket a diszkrimináció és a zaklatás ellen, ezen belül a szexuális irányultság, nemi identitás és nemi önkifejezés miatti zaklatás és erőszak ellen (vagy integráljuk ezeket a meglevő iránymutatásokba), és hajtsuk is végre őket.
3. Kiadványainkban, programjainkon és tananyagainkban foglalkozunk a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és biológiai nemi jegyek témájával, mindig olyan módon, hogy az az LMBTQI emberek befogadására és tiszteletben tartására irányuljon.
4. Intézményünkön belül dokumentáljuk az iskolai zaklatás minden esetét. Az erre használt formanyomtatványon jelezzük az incidens időpontját, azt, hogy egyszeri vagy rendszeres bántalmazásról van szó, hol történt, milyen jellegű volt az incidens, előítéletes alapú incidens esetén a védett tulajdonságot, azt, hogy honnan tudunk az incidensről, és milyen lépéseket tettünk a probléma megoldására. Ezeknek a jelentéseknek az alapján szisztematikusan, rendszeresen monitorozhatjuk az iskolai zaklatást.
5. Az intézmény összes, az erőszak megszüntetésével és a biztonság megteremtésével kapcsolatos programjába építjük be a homofób, transzfób és bifób erőszak problémáját.
6. Nézzük át és szükség esetén dolgozzuk át formanyomtatványainkat olyan módon, hogy a bináris nemeken felül egyéb opciókat is megjelölhessünk mind a gyermekeknél, mind családtagjaiknál.
7. Biztosítsuk, hogy a transz fiatalok szabadon megélhessék nemüket és nemi identitásuknak megfelelő tevékenységekben vehessenek részt, beleértve a preferált nevük használatát és az öltözködési szabályok rugalmas kezelését.
8. Biztosítsuk, hogy a transznemű gyermekek és dolgozók a nemi identitásuknak megfelelő öltözőket és mosdókat használhassák.
9. Támogassuk az LMBTQI fiatalokat és szövetségeseiket abban, hogy saját csoportokat szervezzenek.
10. Támogassuk, hogy dolgozóink (például tanárok, iskolapszichológusok, szociális munkások, egészségügyi szakemberek, áldozatsegítő szolgálatok munkatársai) részt vegyenek olyan tudatosító vagy akkreditált munkahelyi továbbképző programokon, amelyek az LMBTQI emberek társadalmi helyzetével és az LMBTQI fiatalok speciális problémáival és igényeivel foglalkoznak.
11. Hívjunk meg a dolgozókhöz és a gyermekekhez olyan, LMBTQI és más emberi jogi szervezetek által működtetett programokat, amelyek a szexuális irányultsággal, nemi identitással és önkifejezéssel és biológiai nemi jegyekkel kapcsolatos foglalkozásokat tartanak.
12. Rendszeresen végezzünk anonim felmérést a gyermekek körében az iskolai zaklatás és erőszak elterjedtségéről intézményünkben, beleértve a gyermekek ezzel kapcsolatos igényeit.

5.2. Amit minden, gyermekekkel és fiatalokkal dolgozó szakember megtehet és meg is kell tennie

1. Figyeljünk szakmai fejlődésünkre, vegyünk részt a nemekről, nemi sokszínűségről és az LMBTQI-ellenes iskolai zaklatás megelőzéséről szóló képzéseken.
2. Legyünk befogadóak az LMBTQI fiatalok és szülei felé a munkánk során, és mindig, amikor a fiatalok és a családjuk képviselőjében szólalunk meg.
3. Lépjünk közbe, ha klienseink, diákjaink vagy bárki más korlátoz, kigúnyol vagy zaklat valakit neme, szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt.
4. Tartsuk tiszteltben klienseink, diákjaink és mások preferált nevét és nemi identitását.
5. Tegyük mindenkinek számára egyértelművé, hogy tiszteltben tartjuk az LMBTQI emberek emberi méltóságát a megfelelő szóhasználattal, illetve azzal, hogy ítéletmentesen elismerjük az LMBTQI emberek létezését.
6. Támogassuk az előítéletes alapú iskolai zaklatással szembeni proaktív fellépést, beleértve az iránymutatások és megelőző programok kidolgozását és bevezetését.
7. Amennyiben valamilyen szakmai szervezet tagjai vagyunk, javasoljuk és támogassuk, hogy ezek a szervezetek nagyobb figyelmet fordítsanak az előítéletes alapú iskolai zaklatásra.
8. Ha tanúi vagyunk vagy hallunk arról, hogy valaki gúnyolódik, verbális abúzust vagy fizikai erőszakot követ el LMBTQI és nemileg nonkonform emberek ellen vagy negatív felhanggal beszél róluk, kezdeményezzünk párbeszédet a témában más, fiatalokkal dolgozó szakemberekkel együtt.

9. Ha oktatási intézményben dolgozunk, alakítsuk át az öltözködésre vonatkozó szabályzatot oly módon, hogy az ne nemi alapon szabja meg az öltözködést. Például ünnepekre lehet annyi az előírás, hogy a diákok felül fehéret, alul feketét vagy más sötét színt viseljenek. Tegyük lehetővé, hogy a diákok biztonságban, nyugodtan viselhessenek olyan ruhákat, frizurát és kiegészítőket, amelyek megfelelnek nemi identitásuknak.

Segédanyagok és szervezetek listája

Háttér Társaság

[HTTPS://HATTER.HU/](https://hatter.hu/)

A Háttér Társaság Magyarország legnagyobb és legrégebb jelenleg is működő lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex (LMBTQI) civil szervezete. Célja a szakmai és politikai közvélemény, valamint a tágabb társadalom figyelmének felhívása az LMBTQI emberek problémáira; az őket segítő szolgáltatások működtetése (pl. információs és lelkeség-nyújtó szolgálat, személyes segítő szolgálat, jogsegélyszolgálat); az LMBTQI emberek társadalmi helyzetének, szükségleteinek megismerése; ezen szempontok érvényesítése a közszolgáltatásokban; az LMBTQI emberek jogainak védelme, hátrányos megkülönböztetésük elleni fellépés; jólétük, egészségtudatosságuk növelése; az LMBTQI közösségek önszerveződésének támogatása, kultúrájuk ápolása, megismertetése.

Ajánlott kiadványok:

Támogató barátok, tehetetlen intézmények – Az LMBTQI diákok iskolai tapasztalatai Magyarországon az Országos Iskolai Környezet Kutatás alapján

[HTTPS://HATTER.HU/KIADVANYAINK/ISKOLAI-KORNYEZET-KUTATAS-2017](https://hatter.hu/kiadvanyaink/iskolai-kornyezet-kutat-as-2017)

Szülők a szivárvány alatt – Tájékoztató füzet lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex gyermekek szüleinek és hozzátartozóinak

[HTTPS://HATTER.HU/KIADVANYAINK/SZULOK-A-SZIVARVANY-ALATT](https://hatter.hu/kiadvanyaink/szulo-k-a-szivarvany-alatt)

LMBTQI a gyerekek – támogató szülők, hozzátartozók oldala és Facebook csoportja

[HTTPS://HATTER.HU/LMBTQIAGYEREKEM](https://hatter.hu/lmbtqiagyerekem)

[HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/GROUPS/1848900808673472/](https://www.facebook.com/groups/1848900808673472/)

A család az család – Tájékoztató pedagógusok számára az azonos nemű szülőkről és gyermekeikről

[HTTPS://HATTER.HU/SITES/DEFAULT/FILES/DOKUMENTUM/KIADVANY/CSALAD-PEDAGOGUS-A5-ONLINE.PDF](https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/csalad-pedagogus-a5-online.pdf)

Az azonos nemű szülők és gyermekeik alkotta családok Magyarországon – Tájékoztató oktatási és gyermekvédelmi szakemberek és döntéshozók számára

[HTTPS://HATTER.HU/SITES/DEFAULT/FILES/DOKUMENTUM/KIADVANY/CSALAD-DONTESHOZO-A5-ONLINE.PDF](https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/csalad-donteshozo-a5-online.pdf)

Hintalovon Gyerekjogi Alapítvány és a Yelon

[HTTPS://HINTALOVON.HU/](https://hintalovon.hu/)

[HTTPS://YELON.HU/](https://yelon.hu/)

A Hintalovon Gyerekjogi Alapítvány azon dolgozik, hogy minden gyerek és fiatal jogai érvényesülhessenek. Egyik programjuk a Nemecek Program, amely célja az iskolai zaklatás és bántalmazás elleni fellépés támogatása. Az Alapítvány üzemelteti a Yelon.hu oldalt is, amely gyerekeknek és szülőknek is válaszokat szeretne nyújtani legégetőbb kérdéseikre (például a testtel, a szexszel, illetve a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatban is).

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány

[HTTPS://KEK-VONAL.HU/](https://kek-vonal.hu/)

A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 25 éve vallott missziója szerint a gyerekeket meg kell hallgatni, és a felnőtteket segíteni kell abban, hogy erre képesek legyenek. Telefonos segítséget nyújtanak: A 116 111-es Lelkeség-nyújtó vonalukon várják a gyerekek hívásait, a 116 000-ás telefonszámon elérhető Segélyvonal a Bántalmazott és Eltűnt Gyerekekért pedig szülők, tanárok, felelős felnőttek hívását várja, a 116 111-es számon a Kék Vonal Internet Helpline-t is, ahol fogadjuk az internetbiztonsággal kapcsolatban telefonálók kérdéseit.

Képzéseket, webináriumokat is tartanak gyerekekkel foglalkozó szakembereknek – például az online világ kihívásairól, kortárs segítő program bevezetéséről, vagy szexuális visszaélések megelőzéséről. Letölthető anyagaik is sok hasonló témában segíthetik a gyerekekért dolgozó/aggódó felnőtteket. A Kék Vonal Ifjúsági Tanácsadó Testületbe pedig a társaikért tenni akaró fiatalokat várják.

Magyar LGBT Szövetség és Szivárvány Szakkör

[HTTPS://LMBTSZOVETSEG.HU/](https://lmbtszovetseg.hu/)

[HTTPS://SZIVARVANYSZAKKOR.HU/](https://szivarvanyszakkor.hu/)

A Magyar LGBT Szövetség a Magyarországon működő lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű szervezeteket összefogó ernyőszervezet. Célja, hogy elősegítse az LGBT szervezetek közötti kommunikációt és megteremtse az együttműködés és közös fellépés kereteit. A Szövetség készítette a Szivárvány Szakkör című honlapot és kiadványt, ami nemcsak LGBTQI fiatalokhoz szól LGBTQI témákról, és arról, hogyan tudnak kiállni azokért a társaikért, akiket szexuális irányultságuk vagy nemi identitásuk miatt bántanak.

A Magyar Pszichológiai Társaság LGBTQ Szekciója

[HTTP://MPT.HU/A-TARSASAGROL/SZERVEZET/SZEKCIOK/LGBTQ-SZEKCIO](http://mpt.hu/a-tarsasagrol/szervezet/szekciok/lgbtq-szekcio)

A szekciót olyan pszichológusok alapították, akik szívügyüknek tekintik az LGBTQ emberek érdekeinek szakmai képviselését, megfelelő mentálhigiénés segítségét, a magyar pszichológusok naprakész tudásának fejlesztését az érintettek szakszerű segítése érdekében.

Melegség és megismerés

[HTTP://MELEGSEGMEGISMERES.HU/](http://melegsegmegismeres.hu/)

A Melegség és megismerés a Labrisz Lesbikus Egyesület és a Szimpozion Egyesület közös iskolai nem-formális nevelési programja.

A programban speciálisan képzett önkéntesek dolgoznak, sokuk pedagógus vagy pszichológus végzettségű. Két meleg felnőtt – lehetőség szerint egy férfi és egy nő – vállalkozik arra, hogy beszélget a fiatalokkal a melegségről, saját történetén, életeseményein is szemléltetve azt, milyen nehézségekkel kell megküzdenie egy meleg fiatalnak, felnőttnek, mit jelent a melegség a hétköznapokban.

Ajánlott tartalmak

Még mindig tabu? LGBT személyek az iskolában

[HTTPS://LABRISZ.HU/CONTENT/_COMMON/ATTACHMENTS/FILE6.PDF](https://labrisz.hu/content/_common/attachments/file6.pdf)

A Kézenfogva, Graffiti és Tesióra című kisfilmek a videótárban

[HTTPS://LABRISZ.HU/CONTENT/_COMMON/ATTACHMENTS/FILE6.PDF](https://labrisz.hu/content/_common/attachments/file6.pdf)

Sokszínűség Oktatási Munkacsoport

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/](https://sokszinusegoktatas.hu/)

A Munkacsoport 13 különböző – kisebbségekkel, gyermekjogokkal, emberi jogi képzéssel vagy bullying-megelőzéssel foglalkozó – civil szervezet vagy oktatási program csatlakozásával jött létre; célja, hogy támogassa a sokszínűség-oktatást és a bullying-ellenes fellépést a magyar iskolák mindennapjaiban.

Ajánlott tartalmak:

Gyakorlatok, óratervek az eszköztárban

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/ESZKOZTAR](https://sokszinusegoktatas.hu/eszkoztaar)

Tanári kézikönyvek és diák kisokos

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/HIREK/](https://sokszinusegoktatas.hu/hirek/)

TANARI-KEZIKONYV-SOKSZINUSEG-HETEHEZ-LETOLTHETO

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/HIREK/MEGJELENT-TANARI-KEZIKONYVUNK-ES-DIAKOKNAK-SZOLO-KIADVANYUNK-2020-SOKSZINUSEG-HETERE](https://sokszinusegoktatas.hu/hirek/megjelent-tanari-kezikonyvunk-es-diakoknak-szolo-kiadvanyunk-2020-sokszinuseg-hetere)

Kisfilmek az iskolai, előítéletes alapú zaklatással kapcsolatban

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/HIREK/](https://sokszinusegoktatas.hu/hirek/)

TE-MIT-CSINALNAL-KISFILMUNK-AZ-ISKOLAI-ZAKLATASROL

[HTTPS://SOKSZINUSEGOKTATAS.HU/HIREK/](https://sokszinusegoktatas.hu/hirek/)

HOGYAN-SEGITHETEK-SOM-ANIMACIOS-FILMJEI-KISEBBEKNEK

Hivatkozások

Checklist for a Welcoming LGBTQ and Gender Inclusive School Environment:

[HTTPS://WWW.WELCOMINGSCHOOLS.ORG/PAGES/](https://www.welcomingschools.org/pages/)

[CHECKLIST-FOR-A-WELCOMING-AND-INCLUSIVE-SCHOOL-ENVIRONMENT](#)

Diversity and Childhood (DaC) – Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Comparative Analysis on Violence against LGBTI and Gender Non-Conforming Children), 2020.

Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. LGBTQI Homelessness. Autumn 2017.

[HTTPS://WWW.FEANTSA.ORG/DOWNLOAD/FEA-008-17-MAGAZINE_V33480239002912617830.PDF](https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf)

Out In the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016.

Standing up for the rights of intersex people, ILGA Europe and OII Europe, 2015.

Támogató barátok, tehetetlen intézmények

– Az LMBTQI diákok iskolai tapasztalatai Magyarországon az Országos Iskolai Környezet Kutatás alapján, Háttér Társaság, 2019.

[HTTPS://HATTER.HU/SITES/DEFAULT/FILES/DOKUMENTUM/KIADVANY/ISKOLAI-KUTATASI-JE-
LENTES-ONLINE.PDF](https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/iskolai-kutatasi-jelentes-online.pdf)

Diversity *and*
Childhood

